

Programme for International Student Assessment

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (OECD) şagird nailiyyətlərinin beynəlxalq qiymətləndirilməsinin (PISA) aparıldığı 10 illik dövrə əhatə edən aşağıdakı nəticələr beynəlxalq tədqiqatdan bəhrələnməli olduğumuz 100 faydalı məqamı özündə əks etdirir və günümüzə həməhəng səslənir. PISA dərsləri düşüncələr üçün kifayət qədər məlumat verir. Beləliklə, PISA-dan aldığımız 100 dərslər:

Yüksək səmərəli və ya sürətlə inkişaf edən təhsil sistemləri

- 2000-2009-cu illər arasında orta oxu göstəricilərinin yaxşılaşdığı ölkələrə çox oxu əşağı göstəriciləri olan şagirdlərinin bu sahədə əhəmiyyətli irəliləyişlərini qeyd edə bilərlər.
- Məktəblərin tədris olunan fənlər və şagirdlərin necə qiymətləndirilməsi sahəsində daha çox məlumatı sahib olduğu ölkələrdə təhsilənlər bir qayda olaraq daha yaxşı oxuyur.
- Milli rifahın və ya ali təhsil xərclərinin artması şagirdlərin daha yaxşı akademik performansına zəmanət vermir. PISA-da yaxşı nəticələr göstərən məktəb sistemləri bütün şagirdlərin buna nail ola biləcəyinə inanır və onlara bunu etmək imkanı verir.
- Bəzi ölkələr nümayiş etdirdilər ki, təhsildə bərabərliyin yaxşılaşmasına ümumi göstəricilərin yaxşılaşması ilə eyni vaxtda və nisbətən qısa müddətdə nail olmaq mümkündür.
- Yüksək bal toplayan ölkələr arasında məktəb fəaliyyətindəki fərqlər, ümumiyyətlə, OECD-nin orta göstəricilərindən daha kiçikdir.
- Təhsil sahəsində güclü icraçı və uğurlu idarəetmə bütün şagirdlərin potensialına inanır, güclü siyasi iradə və bütün maraqlı tərəflərin vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün ardıcıl və razılaşdırılmış sayırlar göstərmək qabiliyyəti kimi bəzi ümumi xüsusiyyətlərə malikdirlər.
- Təhsil resurslarının məktəblər arasında necə bölüşdürülməsi mövcud əlçatan resursların sayı qədər vacibdir.
- 15 yaşlı şagirdləri beynəlxalq arenada yüksək göstəricilərdə çıxış edən ölkələr, bir qayda olaraq, 26-28 yaşlı gəncləri yaxşı nəticələr göstərən ölkələrdir.
- PISA göstəricilərinin yaxşılaşdırılması coğrafi amil, milli sərvət və ya mədəniyyətlə əlaqəli deyil.
- Məktəblərdə mövcud olan resursların miqdarı və keyfiyyəti OECD ölkələri üzrə orta hesabla 2003-cü ildən 2012-ci ilə qədər əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmışdır.
- Ölkələrdə şagirdlərin rəqəmsal oxu göstəriciləri ilə rəqəmsal mətnlər üzrə keyfiyyətli axtarış arasında sıx əlaqə mövcuddur.
- Şagirdlərin müntəzəm olaraq təbiət elmləri dərslərinə daha çox vaxt sərf etməkləri məktəb sistemlərində elm üzrə orta ballar daha yüksəkdir, lakin təhsilənlər məktəbdən sonra ələm öyrənilməsinə daha çox vaxt sərf etmədikdə, elm üzrə orta ballar aşağıdır.
- Məktəb təhsilinə çıxış imkanlarının güclü təhsil sistemlərinin əksiyyətində bəzi ümumi xüsusiyyətlərə, həmçinin şagirdlərin dərslərini fəaliyyətlərlə fəaliyyətlərlə birləşdirərək öyrənməyə diqqət etmələri, demək olar ki, 20%-ə qədərdir.
- Şagirdlərin daha çox akademik davamlı olmaq şanslarına malik olduğu məktəb təhsil sistemlərinin əksiyyətində bəzi ümumi xüsusiyyətlərə, həmçinin şagirdlərin dərslərini fəaliyyətlərlə birləşdirərək öyrənməyə diqqət etmələri, demək olar ki, 20%-ə qədərdir.
- Şagirdlərin daha çox akademik davamlı olmaq şanslarına malik olduğu məktəb təhsil sistemlərinin əksiyyətində bəzi ümumi xüsusiyyətlərə, həmçinin şagirdlərin dərslərini fəaliyyətlərlə birləşdirərək öyrənməyə diqqət etmələri, demək olar ki, 20%-ə qədərdir.

Təhsildə bərabərlik

- Vaxtilə məktəbəqədər təhsilə qatılmış on beş yaşlı şagirdlərin PISA nəticələri, təhsil bu səviyyəsinə keçməyən uşaqlarla müqayisədə hətta sosial-iqtisadi vəziyyətləri nəzərə alındıqdan sonra da daha yaxşıdır.
- Məktəbin müəllim heyəti ilə sinifdankənər məşğələlər bərabərliyinin artırılmasına kömək edə bilər, məktəbdə işləməyən könər müəllimlərin sinifdankənər məşğələləri isə şagirdlər arasında bərabərliyi daha da dərindən artır.
- Şagirdlərin daha çox qiymətləndirildiyi ölkələrdə ümumi irəliləyiş, bir qayda olaraq, aşağıdır və ictimai mühit təhsil nəticələrinə şagirdlərin daha az qiymətləndirilməyə əlavə olduğu ölkələrdə müqayisədə daha güclü təsir göstərir.
- Xüsusi məktəblərin daha çox üstünlük təşkil etdiyi ölkələr PISA-da daha yaxşı nəticə göstərirlər. Xüsusi məktəblərdə oxuyan şagirdlər dövlət məktəblərində oxuyan şagirdlərə nisbətən PISA-da daha yaxşı çıxış edirlər, lakin özəl məktəblər kimi oxşar sosial-iqtisadi kontekstlərdə dövlət məktəblərində oxuyan eyni dərəcədə yaxşı nəticə göstərirlər.
- Valideynləri erkən tədris ilində kitab oxuduqları şagirdlər arasında akademik nailiyyətlərinin üstünlüyü ailənin sosial-iqtisadi vəziyyətindən asılı olmayaraq aydın görünür.
- Dövlət və özəl sektor tərəfindən idarə olunan məktəblər arasında sosial-iqtisadi profilərdəki fərq özəl məktəblərin daha yüksək dövlət maliyyələşməsi əldə etdiyi zaman azdır.
- Valideynlərin öz uşaqları üçün məktəb seçdiyi və təhsil müəssisələrinin güclü rəqabət apardığı təhsil sistemlərində məktəblər tez-tez daha çox sosial cəhətdən seyrəqsizdir.
- OECD ölkələrində hər səkkizinci şagird 15 yaşına qədər ən azı bir dəfə qiymətləndirilməni təkrarlayıb.
- 2006-2015 - ci illər ərzində təhsildə bərabərlik PISA-da iştirak edən 11 ölkə və iqtisadiyyatda, orta hesabla, OECD-nin bütün ölkələrində yaxşılaşmışdır.
- "PISA 2015"-də könd məktəblərindəki şagirdlərin yalnız 30%-i, OECD ölkələrində şəhər məktəblərindəki şagirdlərin təxminən 50%-i isə müqayisədə ən azı universitet təhsili almağı gözləyirdi.
- Yaşayış yerində məktəbə qəbul siyasətinin daha az yayıldığı ölkələrdə, əlverişsiz vəziyyətdə olan şagirdlər, bir qayda olaraq, məhdud sayda məktəblərdə cəmlənirlər.
- Daha yüksək səviyyəli sosial seyrəqsizlərə malik məktəb sistemləri, ümumiyyətlə, öyrənmək üçün daha az bərabər təhsil imkanları təklif edir.

Oğlan və qızlar arasında fərqlər

- Çap materialının oxunmasında eyni bacarığa malik olan oğlanlar və qızlar arasında fərqlər, bir qayda olaraq, rəqəmsal axtarış üzrə daha güclü bacarıqlara malikdir və beləliklə də rəqəmsal oxumada daha yüksək ballar alırlar.
- OECD ölkələrində orta hesabla qızların yalnız 5%-i mühəndislik və hesablama texnikası sahəsində, oğlanların isə 18%-i bu sahələrdə karyera gözləyirlər.
- Müəllimlər, bir qayda olaraq, icma-iqisadi vəziyyətdə olan qızlara və şagirdlərə imkanlı ailələrdən olan şagirdlərə nisbətən və hətta əgər dərslərin öhdəsindən gələ bilməsələr belə, daha yüksək qiymətlər qoyurlar.
- Valideynlər böyük ehtimalla gözləyirlər ki, onların qızları yox, oğlanları elm, texnika və ya riyaziyyat sahəsində işləyəcəklər, hətta

əgər onların 15 yaşlı oğlanları və qızları riyaziyyat üzrə eyni bir səviyyədə oxusalar belə.

- Qızlar demək olar ki, oğlanlara nisbətən üç dəfə daha çox həkim, baytar, tibb bacısı və ya başqa tibb işçisi kimi işləməyi nəzərdə tuturlar.
- Qızların 60%-dən çoxu, oğlanların 50 faizdən azı imtahanlara daha yaxşı hazırlanmış olmalarına rağmen güclü maraqlı keçirdiklərini bildirlər.
- Qiymətləndirmədə iştirak edən hər bir ölkə və iqtisadiyyatda qızlar problemli birgə həllində daha yaxşı nəticələr göstəriblər.
- PISA-da iştirak edən ölkə və iqtisadiyyatın əksiyyətində oğlanlar qızlarla müqayisədə təbiət elmlərinin öyrənilməsi vaxtı daha böyük əminlik və geniş elmi mövzulara böyük maraq göstərirlər.

Güclü və zəif şagirdlər arasında fərqlər

- Dayanqlı olan əlverişsiz şagirdlər (sosial-iqtisadi statuslarını nəzərə alaraq məktəbdə gözləniləndən daha yaxşı oxuyurlar) və olmayanlar arasında əsas fərq, dayanıqlı şagirdlərin məktəbdə daha müntəzəm dərslərdə iştirak etmələridir.
- Əgər əlverişsiz vəziyyətdə olan şagirdlər əlverişli vəziyyətdə olan şagirdlərə eyni dərəcədə səmərəli tədris strategiyalarından istifadə etsələr, iki qrup arasında məhsuldarlıq fərqləri, demək olar ki, 20% az olardı.
- Valideynləri peşə ixtisasları üzrə işləyən şagirdlər, adətən riyaziyyatda digər şagirdlərdən üstün olurlar, valideynləri ibtidai peşələr üzrə işləyən şagirdlər isə həmyaşdlarından geri qalmaq tendensiyasına malikdirlər.
- İmkanlı və imkanlı şagirdlər arasında məktəbəqədər davamıyyət nisbətlərində fərq artır.
- Sosial-iqtisadi cəhətdən üstün vəziyyətdə olan və daha əlverişli məktəblərdə təhsil alan şagirdlər bir qayda olaraq ep tapşırıqlarına daha çox vaxt ayırmağa meyillidirlər.
- Sosial-iqtisadi cəhətdən üstün olan şagirdlərin təxminən 65%-i OECD ölkələrində orta hesabla kvadrat funksiyaya analiyisni yaxşı bildiklərini və ya tez-tez eşitdiklərini qeyd ediblər; lakin imkanlı şagirdlərin yalnız 43%-i bu barədə məlumatlı olduğunu deyib.
- Bütün şagirdlərin, o cümlədən əlverişsiz təbəqədə olanların internetə asanlıqla çıxışı olsa belə, onların arasında texnologiyadan necə istifadə etmələrində sosial-iqtisadi vəziyyət əsaslanan rəqəmsal uçurum davam edir.
- Əlverişli tədris mühiti və keyfiyyətli resurslara daha çox təminatlı məktəblərdə rast gəlinir ki, bu da onu deməyə əsas verir ki, məktəblər tez-tez gücləndirilir, şagirdlərin ep resursları isə kompensasiya edilmiş.
- PISA 2015-də iştirak edən ölkələrin və iqtisadiyyatların üçdə birindən çoxunda ən əlverişsiz məktəblərin müəllimləri ən üstünlüklü məktəblərdəki müəllimlərə müqayisədə daha az ixtisaslı və ya daha az təcrübəyə malik idilər.
- Əlverişli və əlverişsiz şagirdlər arasında elm performansındakı orta fərq təxminən üç illik təhsilə bərabərdir.
- PISA 2000-də oxumaq üzrə birinci rübdə bal toplayan sosial-iqtisadi cəhətdən zəif olan 15 yaşlı şagirdlərin 25 yaşına qədər universiteti bitirmək ehtimalı 18-34 faiz daha yüksək idi.

lörünü qeyd ediblər; lakin imkanlı şagirdlərin yalnız 43%-i bu barədə məlumatlı olduğunu deyib.

- Bütün şagirdlərin, o cümlədən əlverişsiz təbəqədə olanların internetə asanlıqla çıxışı olsa belə, onların arasında texnologiyadan necə istifadə etmələrində sosial-iqtisadi vəziyyət əsaslanan rəqəmsal uçurum davam edir.
- Əlverişli tədris mühiti və keyfiyyətli resurslara daha çox təminatlı məktəblərdə rast gəlinir ki, bu da onu deməyə əsas verir ki, məktəblər tez-tez gücləndirilir, şagirdlərin ep resursları isə kompensasiya edilmiş.
- PISA 2015-də iştirak edən ölkələrin və iqtisadiyyatların üçdə birindən çoxunda ən əlverişsiz məktəblərin müəllimləri ən üstünlüklü məktəblərdəki müəllimlərə müqayisədə daha az ixtisaslı və ya daha az təcrübəyə malik idilər.
- Əlverişli və əlverişsiz şagirdlər arasında elm performansındakı orta fərq təxminən üç illik təhsilə bərabərdir.
- PISA 2000-də oxumaq üzrə birinci rübdə bal toplayan sosial-iqtisadi cəhətdən zəif olan 15 yaşlı şagirdlərin 25 yaşına qədər universiteti bitirmək ehtimalı 18-34 faiz daha yüksək idi.

İmmiqrant və qeyri-immiqrant şagirdlər arasındakı fərqlər

- Əksər ölkələrdə immiqrant şagirdləri yerli şagirdlərdən performans baxımından geri qalırlar; bir çox ölkələrdə fərq əhəmiyyətlidir.
- Əksər OECD ölkələrində immiqrant şagirdlərinin digər şagirdlərə nisbətən zəif performansını göstərən sosial-iqtisadi əlverişsizliklə bəzən bağlıdır.
- OECD-nin əksər ölkələrində son vaxtlarda gələn 15 yaşlı immiqrant şagirdlər beş yaşından kiçik yaşda yeni ölkəsinə gələn immiqrant şagirdlərdən daha pis oxuma göstəriciləri nümayiş etdirirlər.
- Ortaq bir mənşə ölkəsinə aid və bu səbəbdən bir çox mədəni oxşarlığa sahib olan immiqrant şagirdlər, fərqli məktəb sistemlərində çox fərqli yollarla tədrisdə müvəffəq olurlar.
- İmmiqrant şagirdlər və immiqrant olmayan şagirdlər arasındakı riyaziyyat performansındakı fərq 2003-2012-ci illər arasında orta hesabla azalıb.
- Mühacirlərin məktəbdəki göstəriciləri ilə onların gənc yetkin təbəqəsi kimi təhsili və əmək bazarı nəticələrində fərqi güclü əlaqə var.
- 2015-ci ildə OECD ölkələrində 15 yaşlı şagirdlərin 23%-i xaricdə doğulmuşdur və ya orta hesabla ən azı bir xaricdə doğulmuş valideynləri olmuşdur. Bu pay 2003-cü ildən bəri orta hesabla altı faiz artmışdır.

girdlər, fərqli məktəb sistemlərində çox fərqli yollarla tədrisdə müvəffəq olurlar.

- İmmiqrant şagirdlər və immiqrant olmayan şagirdlər arasındakı riyaziyyat performansındakı fərq 2003-2012-ci illər arasında orta hesabla azalıb.
- Mühacirlərin məktəbdəki göstəriciləri ilə onların gənc yetkin təbəqəsi kimi təhsili və əmək bazarı nəticələrində fərqi güclü əlaqə var.
- 2015-ci ildə OECD ölkələrində 15 yaşlı şagirdlərin 23%-i xaricdə doğulmuşdur və ya orta hesabla ən azı bir xaricdə doğulmuş valideynləri olmuşdur. Bu pay 2003-cü ildən bəri orta hesabla altı faiz artmışdır.

Məktəblər, müəllimlər və sinifdəki iqlim

- Bütün iştirakçı ölkələrdə valideynlər övladı üçün məktəb seçərkən akademik nailiyyətləri yüksək qiymətləndirirlər; lakin onlar çox vaxt məktəbin təhlükəsizliyi və ətraf mühiti və məktəbin reputasiyası ilə bağlı daha çox maraqlı olurlar.
- Böyük şəhərlər, ümumiyyətlə, məktəblər üçün təhsil aktivlidirlər.
- Əksər ölkələrdə və iqtisadiyyatda şəhər yerlərində məktəblərə gedən şagirdlər digər şagirdlərə müqayisədə daha yüksək səviyyədə fəaliyyət göstərirlər.
- Müəllimləri cəlb edici peşəyə çevirmiş ölkələr çox vaxt bunu təkcə maaşla deyil, müəllimlərin statusunu yüksəltməklə, real karyera perspektivləri təklif etməklə və müəllimlərə peşəkar kimi yanaşmaqla həyata keçiriblər.
- Müəllimlərin maaşlarının yüksək olduğu ölkələrdə orta hesabla şagirdlərin daha yüksək faizi müəllim kimi işləməyi gözləyir.
- Qarısq siniflərdə şagirdləri dəstəkləyən tədris strategiyaları, məsələn, ehtiyac duyduqları zaman şagirdlərə əlavə yardım göstərilməsi şagirdlərin riyaziyyatda qabiliyyətində daha çox inamla əlaqədardır.
- OECD ölkələrində tam sertifikatlı müəllimlərin nisbəti PISA-da şagird performansına nisbətən, lakin cüzi bir əlaqəyə malikdir.
- Həmkarları ilə əməkdaşlıq edən və ixtisasartırma fəaliyyətində iştirak edən müəllimlər heç birini etməyənlərdən daha çox işləyən müəllimlərdir.
- Daha təcrübəli müəllimləri olan məktəblər bir qayda olaraq, PISA-da daha yaxşı nəticə göstərməyə meyillidirlər və həmçinin öyrənmə üçün daha əlverişli olan sinif mühitində malikdirlər.
- Müəllim-tələbə münasibətləri həm riyaziyyat performansını, həm də şagirdlərin xoşbəxtliyi və məktəbə aid olma hissi ilə sıx bağlıdır.

- Siniflərdə intizam problemlərinin az olduğunu bildiren şagirdlər PISA-da sinifdə intizamın olmamasının təhsilə mane olduğunu bildirdiklərdən daha yaxşı nəticələr göstərirlər.
- Nizamlı sinif otaqları məktəbin sosial-iqtisadi profilindən asılı olmayaraq daha yaxşı performansla bağlıdır.
- Riyaziyyat dərslərinə nə qədər çox vaxt ayrılsa, şagirdlər orta hesabla bir o qədər yaxşı nəticə göstərirlər; lakin onlara dərslərdə daha çox tapşırıq etmək çox vaxt təlim nəticələrini yaxşılaşdırmaq üçün kifayət emir.
- Elmi-tədqiqat fəaliyyətində iştirak şagirdlər arasında əlavə daha məhsuldar münasibətlər əlaqələndirilir.
- Əksər ölkələrdə məktəbdə əlavə bağlı dərslərdən fəaliyyətlər şagirdin daha yaxşı performansını, şagirdlərin əlavə tapşırıqların öhdəsindən gəlmək bacarığına daha güclü inamı və elm öyrənməkdən daha çox həzz alması ilə bağlıdır.
- Elmi-tədqiqat fəaliyyətində iştirak şagirdlər arasında əlavə daha məhsuldar münasibətlər əlaqələndirilir.
- Əksər ölkələrdə məktəbdə əlavə bağlı dərslərdən fəaliyyətlər şagirdin daha yaxşı performansını, şagirdlərin əlavə tapşırıqların öhdəsindən gəlmək bacarığına daha güclü inamı və elm öyrənməkdən daha çox həzz alması ilə bağlıdır.
- OECD ölkələrində şagirdlər üçün dərsləri və ya məktəb günlərini qaçırmaq riyaziyyatdan xeyli aşağı ballarla əlaqələndirilir.
- OECD ölkələrində məktəb direktorları şagirdlərin təhsilinə ən çox mane olan problemlər kimi şagirdlərin dərslər yayımlanması və işçilərin dəyişikliyi müqavimət göstərməsini göstərmişlər.
- Orta hesabla OECD ölkələri üzrə şagirdlərin 4% -i döyüldüklərini və təzyiqlə məzur qaldıqlarını, 8% -i isə məktəbdə ən azı ayda bir neçə dəfə xoşagəlməz şeylərin qurbanı olduqlarını bildirlər.
- Valideynləri dostları və dostlarının valideynləri haqqında daha çox şey bilən şagirdlər problemlərin birgə həllində daha çox bal toplayırlar, sosial-iqtisadi statusu nəzərə alındıqdan sonra da daha az zorakılıq halları barədə məlumat verirlər.
- 2015-ci ildə PISA-da iştirak edən bütün ölkələrdə şagirdlərin əksiyyətində özlərini məktəb icmasına aid hiss etdiklərini bildirdilər. Bununla belə, ölkələrin böyük əksəriyyətində şagirdlərin məktəbə aidyyət hissi 2003-cü ildən zəifləyib.

Şagirdlərin bildikləri və edə bildikləri

- Şagirdlər ekoloji problemlər haqqında məlumatların əksiyyətində iştirak etməyə məktəbdən əlavə, onların yalnız az qismi bu problemlər haqqında ekoloji elmlərə dair ayrı-ayrı kurslarda öyrənilirlər.
- Formal orta təhsildən sonrakı təhsilin bəzi formalarında iştirak ardıcıl və əsaslı şəkildə 15-24 yaş arasında oxu bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır.
- Elmdən kifayət qədər bilyalı malik olmayan şagirdlər ekoloji problemlərin həlli yollarını tapmaq üçün lazım olan vaxtı ardıcıl olaraq düzgün qiymətləndirirlər.
- OECD ölkələri üzrə orta hesabla şagirdlərin təxminən 4%-i oxuma, təbiət elmləri və riyaziyyat sahəsində apardıçı mütəxəssislərlər.
- Şagirdin əsas məktəb fənlərini yaxşı bilməsi onun (oğlan və ya qız) problemlərin həllində bacarıqlı olması anlamına gəlir.
- İştirakçı ölkələr üzrə orta hesabla şagirdlərin 15%-i, ən yaxşı halda, xərcləmə ilə bağlı sadə qərarlar qəbul edə və gündəlik maliyyə sənədlərinin, məsələn, fakturaların məqsədini anlaya bilirlər.
- 15 yaşlı yeniyetmələr arasında ən çox yayılmış onlayn fəaliyyətlər əyləncə üçün internetə baxmaq və sosial mediada iştirak etməkdir, şagirdlərin 70%-dən çoxu hər gün və ya demək olar ki, hər gün bunlardan hər hansı birini edir.
- OECD ölkələri üzrə orta hesabla hər dörd şagirdə biri (və ya çoxu) PISA tərəfindən qiymətləndirilən əsas fənlərdən ən azı birində - oxu, riyaziyyat və elm üzrə bilik səviyyəsinin baza səviyyəsindən aşağı bal toplayır.
- Öyrənmə strategiyası kimi əzərcilik sadə tapşırıqlarla bağlı

- İşləyə bilər, lakin mürəkkəb riyaziyyat problemləri ilə qarşılaşdıqda istifadə olunan yeganə strategiyadırsa, onun effektiv olması ehtimalı azdır.
- 2015-ci ildə ilk dəfə olaraq PISA-da iştirak edənlərin əksiyyətində test imtahanını kompüterdə veriblər.
- Problemi əməkdaşlıq yolu ilə həll etmək üçün şagirdlər bacarıqları ilə ortaq anlaşma qurmağı və davam etdirməyi, problemə həll etmək üçün müvafiq tədbirlər görməyi, komanda qurmağı və davam etdirməyi bacarmalıdır.
- 2012-2015-ci illər arasında 15 yaşlı şagirdlərin internetdə sərf etdikləri vaxt OECD ölkələrində orta hesabla həftədə 21 saatdan 29 saata qədər artıb.
- Məktəbdən kənarında internetə, söhbətəlməyə və ya sosial mediaya çıxışı olan şagirdlər bu fəaliyyətlərdə iştirak etməyən şagirdlərdən daha yaxşı əməkdaşlıq edir, məktəbdən kənarında video oynayan oğlanlar şagirdlər isə video oynayan oğlanlara şagirdlərdən daha pis əməkdaşlıq edirlər.
- PISA ölkələrində (Kamboca, Ekvador, Qvatemala, Honduras, Paraqay, Seneqal və Zambiya) şagirdlərin təxminən 23%-i OECD üzrə orta göstəricilərlə müqayisədə ən aşağı oxuma səviyyəsinə çatırlar.
- Ətraf mühitə bələd olan şagirdlər Yer kürəsinin gələcəyi ilə bağlı daha bədbindirilər.
- 2015-ci ildə oğlanlar və zəif oxuyan şagirdlər, elmdə ilkin səviyyədə və ya ondan yuxarı səviyyədə çıxış edən qızlara və şagirdlərə nisbətən havanın çirklənməsi, bitki və heyvanların nəslin kəsilməsi kimi ekoloji problemlərin həlli ilə bağlı daha optimist fikirlərə sahib idilər.

Şagirdlərin öyrənməyə münasibəti

- Hər gün zövq üçün gündəlik oxumaq PISA-da daha yaxşı performansla əlaqələndirilir.
- Təxminən hər dörd şagirdən biri rəsmi təhsilini orta məktəp səviyyəsində bitirməyi gözləyir, buna görə də işə və yetkinliyə rəvan keçid üçün bacarıqlara ehtiyac duyur.
- Şagirdlərin əksiyyətində məktəbdə öyrəndiklərinin gələcəkləri üçün faydalı olduğunu düşünür.
- Şagirdlər öyrənməyə səy göstərmələrinin gələcəkdə fərf yaradacağına inanırdıqla, riyaziyyatda əhəmiyyətli dərəcədə yüksək bal toplayırlar.
- OECD ölkələri üçün orta hesabla, riyaziyyatda öyrənməyə yüksək həvə göstərən şagirdlər, bunun gələcəkdə onlara kömək edəcəyinə inanırdıqları üçün riyaziyyatda yüksək motivasiyası olmayan şagirdlərdən daha yaxşı bal toplayırlar.
- Şagirdin məktəp yoldaşları riyaziyyatdan nə qədər yaxşı nəticə göstərsələr, şagirdin riyaziyyata qarşı həvəsi bir o qədər çox olar.
- Şagirdlərin təbii riyaziyyat problemlərini həll etmək bacarığında özlərini nə qədər inamlı hiss etmələri ilə dərslərdə oxu

- şar problemlərə üzəliş-üzəlişməmələri arasında sıx əlaqə var.
- 2012-ci ildə aşağı akademik göstəricilərə sahib olan şagirdlərin təxminən 32% -i, bu barədə məlumat verən daha yaxşı akademik göstəricilərə sahib olan şagirdlərin yalnız 13%-i ilə müqayisədə problemləri həll etməkdən asanlıqla imtina etdiklərini söyləyib.
- Mövcud məlumatlara malik 13 ölkədə və iqtisadiyyatdan 10-da pul məsələlərini valideynlərlə heç olmasa bəzən müzakirə etmək bu mövzunu heç vaxt müzakirə etməməkdən daha yüksək maliyyə savadlılığı ilə əlaqələndirilir.
- Testlə bağlı narahatlıq geniş yayılıb: şagirdlərin təxminən 60%-i imtahan verməkdən, 60%-dən çoxu isə zəif qiymət almaqdan narahatdır.
- Aktiv fiziki fəaliyyət şagirdlərin rifahına müsbət təsir göstərir.
- Motivasiya, xüsusilə də xarici stimullara cavab olduqda, narahatlıq hissi ilə müşayiət olunur.